

BESCHOUWING GEFINGEERDE HERINNERINGEN VAN EEN FBI-MAN

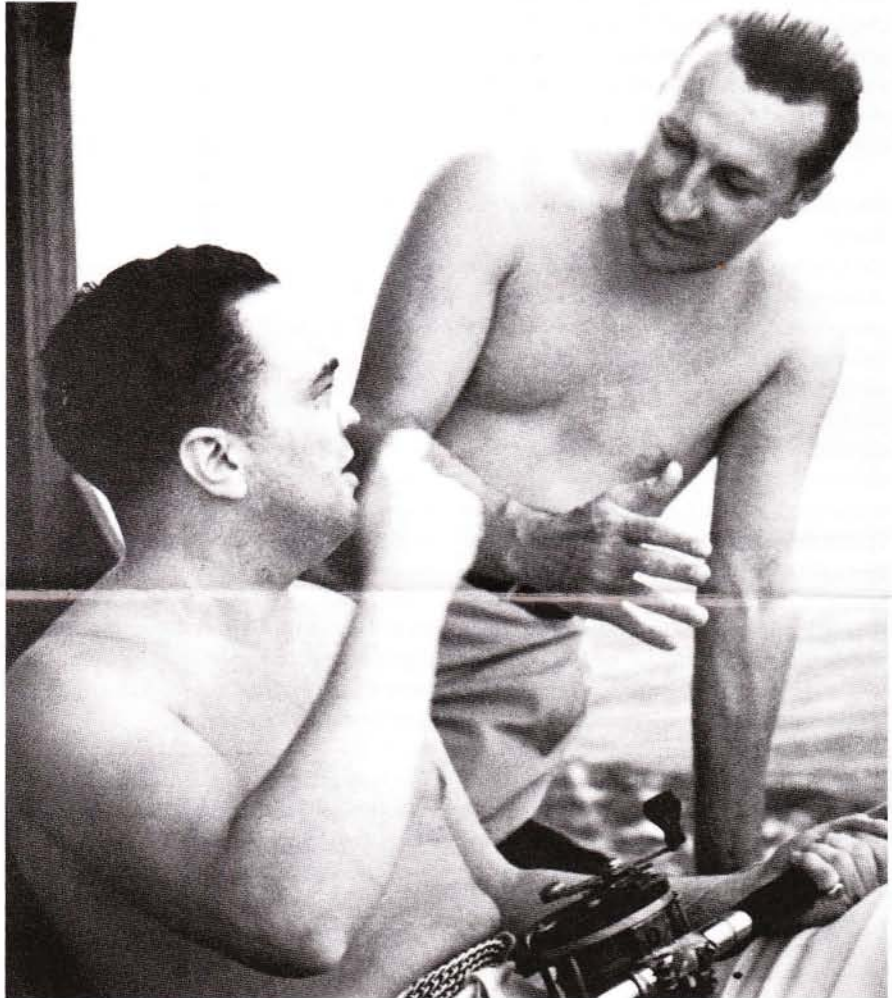
De weduwnaar van Edgar Hoover

De Fransman Marc Dugain vertelt het verhaal van FBI-chef Edgar Hoover via de fictieve memoires van zijn tweede man Clyde Tolson. Hoe verhoudt zich dit experiment met de 'echte' biografie die Curt Gentry in 1991 publiceerde?

Door Hans Renders

Het is een oude literaire truc: een manuscript met een merkwaardig levensverhaal wordt in een fles, kist of graf gevonden, waarna de vinder de lezers over zijn schouder laat meelezen. *Het geheime leven van J. Edgar Hoover*. Oprichter van de FBI van Marc Dugain volgt dit procédé. Het verhaal begint met de verteller die in New York een manuscript koopt van Clyde Tolson, gedurende veertig jaar de tweede man van de FBI. Het gaat om Tolsons autobiografie. Is het fictie? Literaire non-fictie? 'De zogenaamde objectiviteit van een schrijver van memoires is even schadelijk voor de waarheid als de opzet de feiten te vervalsen,' zegt de verteller. En aan vervalsen wil hij niet doen. Tolson heeft in elk geval echt bestaan, hij overleed in 1975. Zonder verder commentaar krijgen we het zojuist aangekochte manuscript te lezen.

De Franse politicoloog en zakenman Marc Dugain debuteerde in 1998 met een 'roman' over het Franse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. In interviews over *De officierskamer* werd Dugain niet moe te vertellen dat alles in deze geschiedenis van een door toeval in het verzet geraakte jongeman zich precies zo had afgespeeld als hij het had opgeschreven, maar dat het wel een roman betrof. Ook zijn nu in vertaling verschenen roman over Hoover is volgens een achter in

J. Edgar Hoover en Clyde Tolson

Corbis

het boek opgenomen lijst van bronnen historisch verantwoord. 'Dit verhaal is gebaseerd op ware gebeurtenissen en voert mensen onder hun ware naam ten tonele.' Het mag dan wel gaan om Tolsons herinneringen, maar wat we in feite lezen is de biografie van J. Edgar Hoover.

Curt Gentry publiceerde in 1991 al een 'echte' biografie van Hoover. Uit dit boek komt de oprichter van de FBI, die het als directeur veertig jaar en acht presidenten lang volhield, naar voren als een perverse manipulator die in elk mens wel iets subversiefs zag, als ie zijn telefoongesprekken opnam.

noeg afluistert. Er stond ook in dat de ongetrouwde Hoover overdag vervolgde wat hij's nachts zelf najoeg: homoseksualiteit.

In Dugains boek is Tolson vol bewondering over zijn baas en vriend. De samenwerking is zo hecht en intiem dat zijn memoires bijna die van een weduwe lijken. Het boek begint met een dossier over Joe Kennedy (de vader van John en Robert), door Hoover met de grootste zorgvuldigheid samengesteld als ware het een medisch dossier, 'een ware, heimelijke biografie'. Hoover vond het van het grootste belang om naast feitelijke informatie en transcripties van telefoongesprekken

Over Kennedy: 'Energiek, bezielend, opvliegender, zonder de minste scrupules, vleierig, meedogenloos, grof, in staat een vrouw tot op de wc met zijn opdringerigheid te achtervolgen (priapisme).'

Joe Kennedy, zijn zoons, alle Kennedy's vormen in de ogen van Hoover een groot gevaar voor de Amerikaanse samenleving. De Kennedy's waren in staat de publieke opinie 'die vormeloze massa die niemand ooit volkomen in de hand kan houden' te beïnvloeden. Daarom was het alleszins redelijk dat de FBI een dossier over de Kennedy's bijhield.

Tolson heeft van 1932 tot 1972 met Hoover samengewerkt. Hij zag hoe president Roosevelt door de FBI geïntimideerd werd met geheime opnames van zijn vrouw Eleanor die zich in een hotelkamer met een jonge officier vermaakt. Zijn opvolger Harry Truman wilde een eind maken aan de af luisterpraktijken van Hoover maar hem werd subtiel te verstaan gegeven dat er een paar verhalen over zijn politieke verleden in dossiers verankerd lagen. Onder Dwight Eisenhower, Trumans opvolger, braken er weer mooie jaren aan voor Hoover. Een enkel schoonheidsfoutje kon de pret niet drukken. Julius Rosenberg en zijn vrouw Ethel werden beschuldigd van spionage voor de Russen. In de hoop dat Julius zou gaan spreken, werd Ethel tot de doodstraf veroordeeld terwijl Hoover wist dat zij onschuldig was. Julius bleef zwijgen zodat het echtpaar op de elektrische stoel eindigde.

Het werd pas echt leuk met John F. Kennedy als president van de Verenigde Staten. Pech voor Hoover en Tolson is dat Robert Kennedy door zijn broer minister van Justitie werd gemaakt en dus ook tot baas van de FBI. 'We zetten hem met speelgoed op een hoekje van het tapijt. En wij doen het werk in zijn plaats.'

Het lijkt een generatiekweszie, de charmante en progressieve Joe en Robert tegen de oude en oerconservatieve Hoover en Tolson. Robert wilde niks weten van af luisterpraktijken en jacht op communisten, en de president had het te druk met het ontvangen van een stoet aan knappe en gewillige vrouwen. Eentje was zelfs zo schaamteloos om de president op zijn verjaardag in bijzijn van the first lady flirterig toe te zingen: Marilyn Monroe. Niemand wist op dat moment dat deze weelderig gevormde blondine een relatie met John én met Robert onderhield, behalve natuurlijk Hoover.

In de fictieve memoires van Tolson wordt een huiveringwekkend verhaal over de Cuba-crisis verteld. John Kennedy wilde met behulp van de Amerikaanse maffia Fidel Castro vermoorden, maar tegelijkertijd wilde Robert dat de FBI juist de onderwereld zou

aanpakken. Het bracht Hoover en zijn dienst in een lastig parket, temeer omdat vader Joe zijn rijkdom aan de penoze te danken had. De godfathers zaten ondertussen ook niet stil. Ze zorgden ervoor dat Judith Campbell, de maitresse van maffiabaas Sam Giancana, het liefje van de president werd. Ondanks herhaalde waarschuwingen van Hoover, bleef Kennedy onnodig grote risico's nemen om aan zijn gerief te komen. De enige voorzorgsmaatregel die John F. Kennedy nam, was om zo nu en dan een meisje te laten 'voorproeven' door Frank Sinatra.

De moord op Kennedy wordt in de memoires van Tolson niet opgelost, maar het is duidelijk dat diverse partijen elkaar verdrongen om die moord te voltrekken. Tijdens een telefoongesprek met een vriend vlak na de dood

Ondanks herhaalde waarschuwingen van Hoover, bleef Kennedy onnodig grote risico's nemen om aan zijn gerief te komen

van zijn broer John, liet Robert Kennedy zich ontvallen dat hij zich verbonden voelde met Albert Camus en het existentialisme. Natuurlijk werd het gesprek afgeluisterd en de transcriptie ervan belandde op het bureau van president Lyndon Johnson. Wie zou toch die Camus zijn! Hij vroeg het aan Hoover, maar die wist het ook niet en gaf daarom aan Tolson de opdracht een diepgaand onderzoek in te stellen.

Dat deze Franse schrijver door een ongeluk om het leven was gekomen, intrigeerde Hoover buitensporig. En wat was dat existentialisme precies? Zeker zoiets subversiefs 'dat zijn aanhang zou vinden bij al degenen die we van het communisme hadden afgebracht'. Het kostte Tolson weken om een wetenschapper te vinden die gespecialiseerd was in Camus, een hoogleraar Franse letterkunde. Tolson stelde de plaatselijke FBI op de hoogte en met een paar gepantserde auto's reden ze naar het huis van de professor. 'Zou Camus' auto gesaboteerd kunnen zijn?' Nee dat dacht de deskundige niet. 'Was hij communist?' Wel ooit geweest maar daar had hij zich teleurgesteld van afgekeerd. Een daarop volgend exposé over het existentialisme onderbrak Tolson met de woorden: 'Eenmaal communist, altijd communist, zo denk ik erover. Als je zwart bent, geldt hetzelfde, dan ben je het onherroepelijk.'

Op de terugreis zon Tolson op een formulering om zijn baas te informeren waar die filosofie van Camus nu voor stond. Hoover hield niet van lange verhalen, zo wist Tolson.

Terug in Washington had hij zijn indrukken over het existentialisme teruggebracht tot een kernachtige mededeling: 'Het nieuwe testament van het communisme.'

Er loopt een rode draad door dit boek. Er heeft flink wat inkt gevloeid over de vraag waarom Hoover zo weinig energie stopte in onderzoek naar de maffia. Durfde hij er zijn handen niet aan te branden, of wist hij dat zijn invloed groter werd naarmate hij de politieke elite meer in zijn greep had? Of voer hij aan den lijve dat hoge functionarissen altijd wel iets hebben waar je ze mee kunt chanteren? 'Het was de schaamte over onze geaardheid,' schrijft Tolson wat vaag.

Dugain laat zich er niet toe verleiden de bekende schandalen rondom Hoover breed

uit te meten. Tolson durft nog net in zijn memoires op te schrijven dat Hoover zich aan het einde van zijn leven overgaf aan uitpattingen met jongemannen. Het is een kleine wraakneming van de jaloerse 'weduwe' Tolson. Hun samenwerking blijkt een huwelijk te zijn geweest, een verborgen huwelijk met kleine perversiteiten en jaloerse gevoelens. 'Geef toe dat je de broertjes Kennedy graag had geneukt, Clyde. Maar ik heb je de kans niet gegeven.'

Hoover kreeg een staatsbegrafenis. Aan het slot werd Tolson de opgevouwen vlag gebracht waarmee zijn stoffelijk overschot was bedekt. 'Ik was zeer ontroerd, het is een gebaar dat voorbehouden is aan de weduwen van beroemde overledenen. De laatste die dit voor mij te beurt was gevallen, was Jacqueline Kennedy.'

Marc Dugain heeft een prachtige roman geschreven, niet omdat hij onthullingen over de FBI prijsgeeft - daarvoor hadden we de biografie al - maar door zijn psychologische duiding van zowel Hoover als Tolson. Trefzeker laat Dugain zien dat de FBI van Hoover een logische uiting is van de Amerikaanse politieke cultuur, die met het opzichtig belijden van strenge normen en waarden moet verhullen dat regeringsmacht in Washington altijd leidt tot corruptie en immoreel gedrag.

Marc Dugain, 'Het geheime leven van J. Edgar Hoover. Oprichter van de FBI', De Geus, 351 blz., €22,90

